

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Úpadek podnikatele a způsoby jeho řešení

Aneta Toncarová

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Aneta Toncarová

Podnikání a administrativa

Název práce

Úpadek podnikatele a způsoby jeho řešení

Název anglicky

Bankruptcy of an entrepreneur and methods of its solution

Cíle práce

Cílem práce je zjistit příčiny a vývoj úpadků podnikatelů- fyzických a právnických osob v delší časové řadě, teoreticky možné a skutečně užívané způsoby řešení a jejich efektivnost.

Metodika

- soustředění právních předpisů a odborné literatury ke zkoumanému problému
- konzultace s vedoucím bakalářské práce
- prostudování právních předpisů a literatury k teoretické části práce a jejich zhodnocení
- získání a prostudování konkrétních materiálů
- vyhodnocení získaných dat
- sumarizace výsledků zkoumání a jejich hodnocení

Doporučený rozsah práce

30 – 40 listů

Klíčová slova

Podnikatel, úpadek, zákon o úpadku a způsobeh jeho řešení, insolvence, konkurs, reorganizace, oddlužení, právo, ekonomie

Doporučené zdroje informací

BEJČEK, Josef, Petr HAJN a Jarmila POKORNÁ. Obchodní právo: obecná část, soutěžní právo. 1. vyd.

V Praze: C.H. Beck, 2014, xxvii, 383 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-547-3.

HÁSOVÁ, Jiřina. Insolvenční zákon: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxi, 1482 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.

KISLINGEROVÁ, Eva, Tomáš RICHTER a Luboš SMRČKA. Insolvenční praxe v České republice: v období 2008-2013. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xv, 143 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-497-1.

MORAVEC, T. – HÁSOVÁ, J. *Insolvenční řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-459-9.

PELIKÁN, V. *Likvidace podniku*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3338-8.

POKORNÁ, Jarmila. Obchodní společnosti a družstva. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxx, 414 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9.

RICHTER, Tomáš. Insolvenční právo. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4.

ŘEHOŘ, V. – SRPOVÁ, J. *Základy podnikání : teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3339-5.

Zákon o obchodních korporacích: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xiv, 994 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Milan Uhlík, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2015

JUDr. Jana Borská

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 02. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Úpadek podnikatele a způsoby jeho řešení" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.3.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu své bakalářské práce panu JUDr. Milanovi Uhlíkovi, CSc. za všechny jeho konzultace a odborné rady, paní JUDr. Renátě Macků a paní JUDr. Haně Buršíkové za možnost absolvování stáže na insolvenčním úseku Krajského soudu v Praze a svému příteli Martinovi za celkovou podporu.

Úpadek podnikatele a způsoby jeho řešení

Souhrn

V této bakalářské práci jsem nejprve určila a vyjmenovala platnou právní úpravu týkající se problematiky úpadku podnikatele a způsobů jeho řešení.

V rámci kapitoly „Analýza zkoumané problematiky“ jsem uvedla teoreticky možné způsoby řešení úpadku, tedy oddlužení, konkurs a reorganizaci.

Dále jsem uvedla skutečné způsoby řešení úpadku získané ze studia případů úpadku řešených soudem a jejich efektivitu. I přes to, že existují jiné způsoby řešení úpadku, respektovala jsem omezený rozsah této bakalářské práce a věnovala jsem se především způsobům řešení úpadku v rámci insolvenčního řízení.

Poté jsem se zabývala vývojem výskytu úpadku v období od roku 2008 do roku 2013. Ze statistik výskytu vývoje úpadku ve výše uvedeném období jsem zjistila, že počet prohlášených úpadků každým rokem ve zkoumaném období rostl.

V poslední části kapitoly „Analýza zkoumané problematiky“ jsem se zabývala nejčastějšími příčinami úpadku a vhodnými prostředky prevence na základě výsledků dotazníkového šetření.

V kapitole „Shrnutí výsledku zkoumání“ jsem zhodnotila platnou právní úpravu týkající se problematiky úpadku podnikatele a způsobů jeho řešení jako nedostatečnou, a to vzhledem k nízké míře uspokojení věřitelů v insolvenčním řízení. V této kapitole jsem také navrhla prostředky k zvýšení míry uspokojení věřitelů v insolvenčním řízení.

Následně jsem shrnula výsledky zkoumání hlavních příčin úpadku, způsobů jeho řešení a vývoj výskytu úpadku. V závěru zmíněné kapitoly a celé práce jsem určila vhodné prostředky k předcházení úpadku.

Klíčová slova: podnikatel, úpadek, zákon o úpadku a způsobech jeho řešení, insolvence, konkurs, reorganizace, oddlužení, právo, ekonomie

Bankruptcy of an entrepreneur and methods of its solution

Summary

In this Bachelor Thesis I firstly defined the applicable legislation on the subject of bankruptcy of an entrepreneur and methods of its solution.

In the chapter “Analysis of the examined issue”, introduced theoretically possible methods of solution of a bankruptcy, therefore Discharge of debts, Bankruptcy and Reorganization. Despite the fact that other methods of solution of bankruptcy exist, I respect the limited scope of this Bachelor Thesis and devoted it primarily to the analysis of methods of solution of bankruptcy in insolvency proceeding.

Further I introduced genuine cases of methods of a solution of a bankruptcy acquired from study of court cases of bankruptcy and its effectiveness. Further I dealt with the statistics of the occurrence of the bankruptcy in the above mentioned period I determined that the number of the declared bankruptcies increased each year of the examined period.

In the last part of the chapter “Analysis of the examined issue” I followed up the most common causes of a bankruptcy and appropriate means of its prevention based on the results of a questionnaire survey.

In the chapter “Summary of the result of the research” I evaluated the applicable legislation of the subject of bankruptcy as insufficient because of the low rate of satisfaction of creditors in the insolvency proceeding. In this chapter I also proposed means for increasing the rate of satisfaction of creditors in the insolvency proceeding.

After that I summarized the results of the research of the main causes of the bankruptcy, methods of its solution and development of the occurrence of the bankruptcy. In the conclusion of the mentioned chapter and the whole thesis I introduced the appropriate means of prevention of a bankruptcy.

Keywords: entrepreneur, bankruptcy, act on bankruptcy and methods of solution, insolvency, bankruptcy, reorganization, discharge from debts, law, economics

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Přehled platné právní úpravy	13
3.1 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.....	13
3.2 Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.....	14
3.3 Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstev	14
3.4 Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.....	16
3.5 Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.....	16
3.5.1 Úpadek	16
3.5.2 Zásady insolvenčního řízení	17
3.5.3 Procesní subjekty	17
3.5.4 Účastníci insolvenčního řízení.....	17
3.5.5 Insolvenční správce.....	17
3.5.6 Insolvenční soud	18
3.5.7 Věřitelské orgány	18
3.5.8 Insolvenční řízení.....	19
4 Analýza zkoumané problematiky	27
4.1 Zhodnocení platné právní úpravy.....	27
4.2 Stáž na Krajském soudě v Praze (insolvenčním úseku).....	28
4.3 Obecné příčiny a způsoby řešení úpadku	28
4.3.1 Úpadek fyzické osoby.....	28
4.3.2 Úpadek právnické osoby.....	29
4.4 Konkrétní příčiny a způsoby řešení úpadku	30
4.4.1 Oddlužení.....	30
4.4.2 Konkurs.....	31
4.4.3 Reorganizace.....	33
4.5 Vývoj úpadku u podnikatelů	34
4.6 Dotazníkové šetření.....	37
5 Shrnutí výsledků zkoumání.....	42
5.1 Příčiny úpadku a způsoby řešení	42
5.2 Vývoj výskytu úpadku u podnikatelů	43
5.3 Opatření k předcházení úpadku.....	43

6 Závěr.....	45
7 Seznam použitých zdrojů	46
8 Přílohy	47

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj úpadku (2009-2013)	35
Graf 2: Podané insolvenční návrhy	36
Graf 3: Vývoj úpadku čtvrtletně	37

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj úpadku (2009-2013)	35
Tabulka 2: Podané insolvenční návrhy	36
Tabulka 3: Vývoj úpadku čtvrtletně	37
Tabulka 4: Osobní zkušenost respondenta s úpadkem	38
Tabulka 5: Osobní zkušenost respondenta s úpadkem	38
Tabulka 6: Odhad četnosti výskytu úpadku dle subjektu	39
Tabulka 7: Nejčastější příčina úpadku	39
Tabulka 8: Nejvhodnější prevence před úpadkem.....	40
Tabulka 9: Bodové ohodnocení jednotlivých prevencí	40

1 Úvod

Téma zabývající se úpadkem podnikatele a způsoby jeho řešení jsem si zvolila z důvodu toho, že se jedná o stále aktuálnější problematiku, které dle mého názoru však není věnována dostatečná pozornost.

Tato práce se nejdříve zabývá platnými právními předpisy věnujícími se problematice úpadku podnikatele a způsob jeho řešení, především zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.

Poté se v práci věnuji teoreticky možným příčinám úpadku a způsobům řešení podle toho, zda se jedná o fyzickou osobu nepodnikající nebo fyzickou či právnickou osobu podnikající. Následně na to se v práci zabývám konkrétnějšími případy z praxe, a to úpadkem řešeným oddlužením, konkursem a reorganizací a efektivností těchto způsobů řešení úpadku. Dále se ve své práci věnuji vývoji výskytu úpadku u podnikatelů v letech 2008 až 2013 dle statistik Ministerstva spravedlnosti. V poslední části mého zkoumání jsem se zabývala dotazníkovým šetřením zaměřeným na všeobecnou povědomost o úpadku, jeho nejčastějších příčinách a nejvhodnějších prostředků prevence před úpadkem.

Účelem této práce je tedy zjistit nejčastější příčiny úpadku a vývoj výskytu úpadku u podnikatelů a nalézt teoreticky možné a vymezit skutečně užívané způsoby řešení úpadku.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zjistit příčiny a vývoj úpadku podnikatelů – fyzických a právnických osob v delší časové řadě, teoreticky možné a skutečně užívané způsoby řešení a jejich efektivnost.

2.2 Metodika

Metodikou této práce bylo v první řadě soustředění a studium právních předpisů (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení) a odborné literatury (dle doporučených zdrojů informací) ke zkoumané problematice a poté následná konzultace těchto předpisů a této odborné literatury se svým vedoucím bakalářské práce.

Během fáze studování právních předpisů a odborné literatury jsem absolvovala svou bakalářskou praxi na insolvenčním úseku Krajského soudu v Praze. Zde jsem získala informace o tom, jak probíhá insolvenční řízení ze studia zapůjčených spisů a konzultací se soudkyněmi.

Po soustředění a studiu právních předpisů a absolvování bakalářské praxe na insolvenčním úseku Krajského soudu v Praze jsem vypracovala kapitolu Úvod, ve které jsem uvedla, proč jsem si vybrala téma Úpadek podnikatele a způsoby jeho řešení a čemu jsem se ve své práci věnovala.

Dále jsem na základě dohody s vedoucím své bakalářské práce, každou vypracovanou kapitolu s ním konzultovala. Dle jeho případných připomínek a doporučení jsem konzultované kapitoly práce upravila nebo doplnila.

V kapitole Analýza zkoumané problematiky jsem nejdříve zhodnotila platnou právní úpravu a návrh na její zlepšení a zlepšení celé situace. Dále jsem popsala, jak probíhala bakalářská praxe, popsala jsem obecné příčiny úpadku a způsoby jeho řešení, jak u právnické osoby, tak u osoby fyzické. Poté jsem se věnovala konkrétním příčinám a způsobům řešení úpadku na základě skutečných případů z praxe. Údaje o těchto případech jsem získala na bakalářské praxi a z veřejně dostupného insolvenčního

rejstříku vedeným Ministerstvem spravedlnosti. Popsala jsem úpadek fyzické osoby řešený oddlužením, úpadek právnické osoby řešený konkursem a úpadek právnické osoby řešený reorganizací. Další částí mého zkoumání byla analýza vývoje úpadku u podnikatelů. Zkoumala jsem, jak se vyvíjelo množství podaných insolvenčních návrhů a způsoby jejich řešení. Dále jsem zkoumala insolvenční návrhy z hlediska podávající osoby v období od roku 2008 do roku 2013 a vývoj počtu zjištěných úpadků čtvrtletně v období od roku 2009 do konce 2. čtvrtletí roku 2014. Poslední částí výzkumu bylo dotazníkové šetření zaměřené na obecnou povědomost o úpadku, příčinách úpadku a vhodné prevence před úpadkem. Dotazníkové šetření probíhalo pomocí umístění dotazníku na internetové stránce (<https://www.vyplnto.cz/>) a respondenty jsem oslovila pomocí sociálních sítí, prostředků elektronické komunikace (email) a internetové stránky (<https://www.vyplnto.cz/>). Poté co jsem získala dostatečné množství respondentů, jsem dotazník vyhodnotila prostřednictvím kontingenčních tabulek.

V kapitole Shrnutí výsledků zkoumání jsem uvedla příčiny a způsoby řešení úpadku, které vyplývaly z dotazníkového šetření a ze spisů dostupných z insolvenčního rejstříku. Uvedla jsem, jaký byl vývoj úpadku, a v poslední části této kapitoly jsem uvedla vhodná opatření k předcházení úpadku.

Na konec jsem vypracovala závěr, ve kterém jsem zhodnotila splnění cíle své bakalářské práce.

3 Přehled platné právní úpravy

3.1 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Dle definice zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je podnikatelem osoba vykonávající na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem dosažení zisku. Podnikatelem je osoba zapsaná ve veřejném nejčastěji obchodním rejstříku, která provozuje podnikatelskou činnost na základě živnostenského nebo jiného oprávnění podle jiného zákona.¹

Podnikatel jako osoba zapsaná do obchodního rejstříku, který je jedním z veřejných rejstříků dle úpravy zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob je označen obchodní firmou.

Z praktického hlediska je nutné podnikatele dělit na právnické osoby – obchodní korporace dle úpravy zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (Zákon o obchodních korporacích) a fyzické osoby podnikatele – osoby samostatně výdělečně činné. Nejzásadnější rozdíl mezi těmito dvěma uvedenými druhy subjektů je způsob zastupování těchto subjektů navenek, kdy v případě právnických osob – obchodních korporací budou tyto navenek zastupovat statutární orgány, případně prokuristé nebo vedoucí odštěpného závodu a jiné osoby pověřené zastupováním právnické osoby – obchodní korporace. V případě fyzické osoby podnikatele nebude žádného statutárního orgánu a tato osoba bude v souvislosti se svým podnikáním vystupovat samostatně.

Obchodní firma je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán ve veřejném obchodním rejstříku. Podnikatel nesmí mít víc obchodních firem. Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé, tedy obchodní firma nesmí být zaměnitelná s jinou obchodní firmou. Znění obchodní firmy, může být tvořena jménem člověka, který se zapisuje do veřejného (obchodního) rejstříku nebo jiným slovem či souslovím, ale musí být zřejmé, že nejde o obchodní firmu jiné zapsané osoby.

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 420 a §421

Obchodní korporace dle Zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) musí mít v obchodní firmě obsaženo označení druhu společnosti.

Před Novým občanským zákoníkem, byly takřka identické definice podnikatele a obchodní firmy uvedeny v Zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

3.2 Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Práva a povinnosti v insolvenčním řízení vzhledem k postavení insolvenčního práva jako odvětví práva soukromého jsou určována ve zvláštním druhu sporného soudního řízení, které se subsidiárně řídí příslušnými ustanoveními zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Již v rámci starého zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání byla zakotvena možnost podpůrné aplikace OSŘ. Současná právní úprava, tedy ustanovení § 7 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních. Aby bylo v rámci insolvenčního řízení možné užít příslušných ustanovení OSŘ, musí být na základě výše uvedeného současně splněny následující podmínky:

- insolvenční zákon nestanoví vlastní zvláštní pravidlo
- aplikace ustanovení OSŘ není v rozporu se zásadami insolvenčního řízení

3.3 Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), který nahradil zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, se zabývá především obchodními korporacemi neboli obchodními společnostmi.

Obchodní společnosti dělíme na osobní a kapitálové. Do osobních obchodních společností patří veřejná obchodní společnost a komanditní společnost a do kapitálových obchodních společností patří společnost s ručením omezením a akciová společnost.

Základním rozdílem mezi osobními a kapitálovými obchodními společnostmi je povinné vytváření základního kapitálu osob účastnících se na společnosti u kapitálových obchodních společností. Praktický význam základního kapitálu tkví především v jeho funkci sdružení majetku do jehož výše kapitálová obchodní společnost ručí za své závazky.

Veřejná obchodní společnost je osobní obchodní společnost, které se účastní, alespoň dvě osoby, lze ji tak založit pouze společenskou smlouvou a jejími společníky mohou být jak fyzické osoby, tak osoby právnické. Společníci odpovídají za své dluhy celým svým majetkem společně a nerozdílně.

Komanditní společnost musí být tvořena alespoň jedním komplementářem, který ručí za závazky celým svým majetkem a jedním komanditistou, který ručí za závazky do výše svých nesplacených vkladů. Komanditní společnost se zakládá společenskou smlouvou a společníkem mohou být fyzické osoby a právnické osoby.

Společnost s ručením omezením se řadí mezi kapitálové společnosti, může jí založit jediný společník formou zakladatelské listiny, nebo více společníků formou společenské smlouvy. Společníci ručí za dluhy do výše nesplněných vkladových povinností a společnost ručí za závazky celým svým majetkem. Orgány společnosti s ručením omezením jsou valná hromada, která je nejvyšším orgánem, jednatelé, kteří jsou statutárním orgánem a dozorčí rada, je-li zřízena.²

Akciová společnost má základní kapitál rozložený na určitý počet cenných papírů - akcií. Společníci neboli akcionáři jsou povinni vložit do společnosti při jejím založení nebo při zvýšení základního kapitálu vklad, ale zároveň společníci za trvání akciové společnosti neručí za její dluhy a to ani v případě nesplaceného vkladu. Akciová společnost se zakládá na základě přijetí stanov, stanovy musí mít formu veřejné listiny. Orgány akciové společnosti jsou – valná hromada, která je nejvyšším orgánem, představenstvo, které je statutárním orgánem a dozorčí rada, která dohlíží především na činnosti představenstva.

² *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. s.270-311. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3.

Zákonu o obchodních korporacích předcházela Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Mimo jiné úpravy došlo ke změně výši minimálního základního kapitálu u společnosti s ručením omezením z původních 200 000 Kč na 1 Kč.

3.4 **Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání**

„Živnost je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.“³

Živnost smí provozovat fyzické osoby a právnické osoby, které splní podmínky stanovené tímto zákonem a získají státní povolení k provozování živnosti v některých případech uvedených v tomto zákoně, zejména v případě koncesovaných živností.

Všeobecnými podmínkami k provozování živnosti jsou dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost. Zvláštní podmínka k provozování živnosti je odborná nebo jiná způsobilost.

Rozlišujeme 2 druhy živností a to, ohlašovací živnost a koncesovanou živnost. U ohlašovací živnosti se získá živnostenské oprávnění na základě ohlášení, dělí se na živnosti řemeslné, živnosti vázané a živnosti volné. U koncesované živnosti se získá živnostenské oprávnění dnem nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese.

3.5 **Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení**

Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení – zákon č. 182/2006 Sb., (dále jen „insolvenční zákon“). Zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2008. Tento zákon upravuje řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka.

3.5.1 **Úpadek**

Z hlediska úpravy insolvenčního zákona se úpadek liší dle důvodu vzniku. Insolvenční zákon tak rozeznává úpadek z důvodu platební neschopnosti, úpadek pro předlužení a hrozící úpadek. Platební neschopnost dlužníka nastane, pokud má dlužník více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti, jestliže dlužník zastaví podstatnou část plateb pro uspokojení závazků, které neplní déle

³ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání § 3

než 3 měsíce po lhůtě splatnosti, nebo dlužník není schopen splnit závazek plynoucí z výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Úpadek pro předlužení nastává, je-li dlužníkem právnická osoba nebo fyzická osoba podnikající, která má více věřitelů a souhrn jejich závazků převyšuje hodnotu jejího majetku. Pokud lze se zřetelem ke všem okolnostem předpokládat, že dlužník nebude schopen splnit podstatnou část svých peněžitých závazků, jedná se o hrozící úpadek.⁴

3.5.2 Zásady insolvenčního řízení

První ze zásad insolvenčního řízení je, že insolvenční řízení nesmí poškozovat nebo nedovoleně zvyhodňovat žádného z účastníků a řízení má proběhnout rychle, hospodárně a při dosažení nejvyššího uspokojení věřitelů. Další zásadou je, že věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona stejné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti. Další zásada se týká toho, že práva věřitele nabytá v dobré víře, nelze omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce, nestanoví-li zákon jinak. Poslední zásadou je, že věřitelé jsou povinni se zdržet jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon. V rámci insolvenčního zákona jsou základní zásady vymezeny v rámci ustanovení § 4.

3.5.3 Procesní subjekty

Procesními subjekty insolvenčního řízení jsou insolvenční soud, dlužník, věřitelé uplatňující svá práva vůči dlužníkovi, insolvenční správce, státní zastupitelství, které vstoupilo buď do insolvenčního řízení, anebo incidenčního sporu a likvidátor dlužníka.

3.5.4 Účastníci insolvenčního řízení

Účastníkem může být pouze dlužník nebo věřitel, který uplatňuje svůj nárok vůči dlužníkovi. Vedlejší účastenství v insolvenčním řízení není přípustné.

3.5.5 Insolvenční správce

Jelikož ponechání majetku v rukou dlužníka by velmi pravděpodobně vedlo ke snaze krátit věřitele, je dlužník povinen zdržet se zásadního nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, a to od okamžiku, kdy nastaly účinky

⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení § 3

spojené se zahájením insolvenčního řízení. Od usnesení o úpadku je správou dlužníka majetku pověřen insolvenční správce, který je v rámci rozhodnutí o úpadku dlužníka jmenován soudem. Tento tzv. předběžný insolvenční správce, který především připravuje podklady, zejména seznam věřitelů, kteří přihlásili své pohledávky do insolvenčního řízení pro přezkumné jednání. V rámci schůze věřitelů nejbližší následující po přezkumném jednání mají věřitelé možnost zvolit jiného insolvenčního správce, či potvrdit stávajícího.

Insolvenčního správce může soud odvolat z důvodu uvedených v § 31, věřitelé toto právo nemají.

Správce je povinný postupovat svědomitě, s odbornou péčí, je povinen vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře. Má dát přednost společnému zájmu věřitelů před zájmy vlastními nebo zájmy jiných osob.

Odměna pro insolvenčního správce se určí v rámci konkursního řízení z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty určeného k rozdělení mezi věřitele. U reorganizace je správce odměňován paušální částkou, která je závislá na velikosti společnosti, jehož úpadek je reorganizací řešen.⁵

3.5.6 Insolvenční soud

Soud v insolvenčním řízení vydává rozhodnutí dle zákona (především dle insolvenčního zákona). Průběžně vykonává dohled nad činností a postupem ostatních procesních subjektů a rozhoduje o jejich záležitostech.⁶

3.5.7 Věřitelské orgány

Insolvenční právo zbavuje věřitele práva samostatného vymáhání pohledávek a nahrazuje jej právem podílet se na tvorbě rozhodnutí o tom, jak má být s majetkem dlužníka naloženo. Toto rozhodnutí vzniká na základě hlasování v rámci věřitelských orgánů.⁷

⁵ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. s. 160. ISBN 978-80-7357-329-4

⁶ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení § 10

⁷ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. s. 142. ISBN 978-80-7357-329-4.

Je-li počet přihlášených věřitelů více než 50, je věřitelská schůze povinna zvolit věřitelský výbor. Členy tohoto výboru a jejich náhradníky volí schůze věřitelů. Má nejméně 3 a nejvíce 7 členů. Je-li způsobem řešení nepatrný konkurs nebo oddlužení, není volba věřitelského výboru povinná.⁸

3.5.8 Insolvenční řízení

Zahájení insolvenčního řízení

Insolvenční návrh má právo podat dlužník i věřitel. Důležitým požadavkem insolvenčního návrhu je, aby byl opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, nebo jejím zaručeným elektronickým podpisem podávající osoby se nepřihlíží. Ve věřitelském návrhu, který není opatřen ověřeným podpisem podpisující osoby, se nepřihlíží.

Ve věřitelském návrhu je věřitel povinen uvést skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka a doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku. V návrhu by měly být dále doloženy tyto skutečnosti – existence více věřitelů, existence peněžitých závazků 30 dnů po lhůtě splatnosti. Zde je problémem doložit mnohost věřitelů, neboť je často těžké dohledat případné další věřitele.

Dlužnický návrh může dlužník podat i z důvodu hrozícího úpadku. Cílem je umožnit dlužníkovi zahájit insolvenční řízení dříve než nastane skutečný úpadek.⁹

Zahájení insolvenčního řízení ve smyslu ustanovení § 97 odst. 1 insolvenčního zákona zahájeno dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu, tedy krajskému soudu, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka dle ustanovení § 85 a následujících OSŘ. Zahájení insolvenčního řízení je oznámeno vyhláškou insolvenčního soudu, která musí být zveřejněna v insolvenčním rejstříku nejpozději do dvou hodin od doručení insolvenčního návrhu a vyrozumí o něm zvlášť také zákonem určité osoby.

⁸ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení § 56

⁹ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. s. 197-202. 142. ISBN 978-80-7357-329-4.

Povinnost zahájit insolvenční řízení

Dlužník, který je podnikatelem, je povinen bez zbytečného odkladu, poté co se dozvěděl o úpadku, zahájit insolvenční řízení podáním dlužnického návrhu. Porušení této povinnosti je sankcionováno.

Se zahájením insolvenčního řízení insolvenční soud zveřejní prostřednictvím insolvenčního rejstříku informaci, že bylo zahájeno insolvenční řízení. To může mít i negativní dopad na další fungování společnosti, protože zveřejnění finančních potíží může ovlivnit potenciální odběratele a dodavatele z obavy, že společnost nebude schopna plnit své závazky.¹⁰

Moratorium

Dlužník, který je podnikatelem může využít ochranné doby moratoria k pokusu o stabilizaci svých vnitřních ekonomických poměrů a k ochraně své osoby před individuálním postupem věřitelů. Dlužník, který je podnikatelem může návrh na vyhlášení moratoria podat do 7 dnů od podání insolvenčního návrhu, podal-li ho sám, anebo do 15 dnů od doručení insolvenčního návrhu, podal-li ho věřitel.

Moratorium trvá 3 nebo se souhlasem soudu 4 měsíce a musí vždy vycházet ze souhlasu většiny věřitelů. Tato úprava umožňuje dlužníkovi v omezené míře přednostně uspokojit splatné závazky a tím tedy dodavatelé neukončovali dodávky dlužníkovi.

Soud v řízení o vyhlášení moratoria zkoumá splnění formálních požadavků a skutečností odůvodňujících povolení moratoria. Dlužník by měl v návrhu uvést skutečnosti, ze kterých bude vyplývat, že po vyhlášení moratoria bude překonán úpadek nebo hrozící úpadek.¹¹

¹⁰ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. s. 205-209. ISBN 978-80-7357-329-4.

¹¹ HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. s.361. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.

Rozhodnutí o úpadku

Rozhodnutí o úpadku musí obsahovat náležitosti uvedené v § 136 insolvenčního zákona. Jde o rozhodnutí o existenci úpadku, který je osvědčen a prokázán, což deklaruje insolvenční soud. Jestliže soud zjistí, že dlužník v úpadku není, návrh zamítne.

Usnesení o úpadku, které vyhovělo insolvenčnímu návrhu a kterému nikdo neodporoval, nemusí obsahovat odůvodnění. Naopak usnesení o úpadku, kterému bylo odporováno, musí vždy obsahovat odůvodnění.

Opravný prostředek proti usnesení o úpadku se rozlišuje podle toho, kdo podal insolvenční návrh. Podal-li návrh dlužník, není proti rozhodnutí o úpadku opravný prostředek. Podal-li návrh věřitel, má proti usnesení o úpadku opravný prostředek dlužník, který může do 15 dnů od doručení podat odvolání.¹²

Rozhodnutí o způsobu řešení

Zákon umožňuje 3 způsoby řešení úpadku - konkurs použitelný pro jakýkoliv typ úpadku, reorganizaci jako sanační způsob řešení úpadku, výhradně pro subjekty podnikající a oddlužení, které je určeno takřka výhradně pro osoby nepodnikající.

Insolvenční soud vydá rozhodnutí o způsobu řešení úpadku v rámci samostatného rozhodnutí, nejedná-li se o případ dle § 148, kdy insolvenční soud rozhodne o úpadku a zároveň rozhodne o způsobu jeho řešení. Samostatné rozhodnutí o způsobu řešení úpadku musí insolvenční soud vydat do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku, avšak o způsobu řešení úpadku nesmí rozhodnout dříve než po skončení schůze věřitelů svolané rozhodnutím o úpadku. Insolvenční soud rozhoduje na základě zprávy insolvenčního správce o jeho dosavadní činnosti a jeho vyjádření k vhodnému způsobu řešení úpadku.

¹² HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. s.408-409. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.

Pokud není úpadek dlužníka (podnikatele) možné řešit reorganizací, může soud po rozhodnutí o úpadku, rozhodnout o způsobu řešení úpadku konkursem před termínem konání schůze věřitelů.¹³

Incidenční spory

Incidenční spor je sporem, který je vyvolán a projednán v rámci insolvenčního řízení. Typický incidenční spor jsou spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, spory o vyloučení věci, spory o vypořádání společného jmění manželů, spory o neúčinnost právních jednání dlužníka, spory náhradu škody na majetku vzniklé porušením povinnosti insolvenčního správce, spory o platnost smluv apod.

Konkurs

Konkurs je způsobem řešení úpadku, který spočívá v poměrném uspokojení věřitelů z výnosu zpeněžení dlužníkovy majetku. Pohledávky nebo jejich části, které nebyly uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty dlužníka nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak.

Účinky konkursu nastávají v okamžiku uveřejnění rozhodnutí o řešení úpadku formou konkursu v insolvenčním rejstříku. Insolvenční soud by se měl vyjádřit i k předběžnému opatření, bylo-li před prohlášením konkursu nařízeno předběžné opatření, protože kdyby opomněl zmínit v rozhodnutí o prohlášení konkursu, předběžné opatření by ze zákona zaniklo, což by mohlo vést k nežádoucím následkům.

V odůvodnění rozhodnutí by mělo být alespoň stručně uvedeno, které skutečnosti vedly k vydanému rozhodnutí, jaké skutečnosti podpírají a právní zhodnocení okolností. Velice často bývá součástí usnesení o úpadku rovněž určení způsobu jeho řešení. Pak je třeba se v odůvodnění rozhodnutí rovněž vypořádat s tím, proč byl zvolen daný způsob řešení úpadku dlužníka.

Je-li na majetek dlužníka prohlášen konkurs, přichází dlužník o právo nakládat se svým majetkem patřícím do majetkové podstaty. V případě že se dlužník – právnická

¹³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení § 149

osoba nachází v likvidaci, pak se tato likvidace přerušuje okamžikem prohlášení konkursu a může případně pokračovat až po skončení konkursu.¹⁴

Věřitelé mohou být uspokojováni pouze z majetkové podstaty, věřitelé, kteří nejsou účastníci insolvenčního řízení nemohou v průběhu řízení, činit žádné právní kroky směřující k vymožení pohledávky.

Po prohlášení konkursu přechází právo nakládání s majetkovou podstatou, výkonu práv a plnění povinností na insolvenčního správce. Právní úkony, které by dlužník učinil po prohlášení konkursu, a které jsou uvedeny v ustanovení § 246 insolvenčního zákona jsou neúčinné.

Insolvenční správce během řízení podává o stavu insolvenčního řízení a o průběhu zpeněžení majetku soudu, příslušnému správci daně, soudnímu exekutorovi nebo jiným orgánům průběžné zprávy. Dále insolvenční správce navrhne soudu v průběhu řízení částečný rozvrh pohledávek soudu. Návrh obsahuje určení, které z pohledávek mají být uspokojeny a do jaké výše. Insolvenční soud částečný rozvrh povolí za okolností uvedených v ustanovení § 301 odst. 2 insolvenčního zákona. Na závěr insolvenčního řízení vypracuje insolvenční správce konečnou zprávu, která musí obsahovat přehled pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim rovných, které správce uspokojil a které ještě uspokojit zbývá, přehled výdajů vynaložených na správu majetku, přehled zpeněžení majetkové podstaty s výsledkem, jehož bylo dosaženo, uvedení majetku, který se nezpeněžil a důvod nemožnosti jeho zpeněžení, výsledek plnění částečného rozvrhu, přehled plnění ve prospěch zajištěných věřitelů s promítnutím do rozvrhu, přehled jednání a právních úkonů významných pro průběh insolvenčního řízení. V konečné zprávě musí být vyčíslená částka, která se rozdělí mezi přihlášené věřitele a těchto věřitelů podíl na této částce. Spolu s konečnou zprávou musí být vystavena závěrečná účetní uzávěrka vystavena ke stejnému datu.

K předpokladům zrušení konkursu patří, že není znám žádný přihlášený věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a jim na roveň postavené jsou

¹⁴ HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. s.840-845. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.

uspokojeny, splnění rozvrhového usnesení a nedostačují majetek k uspokojení pohledávek. Z těchto důvodů rozhodne insolvenční soud o zrušení konkursu i bez návrhu.

Reorganizace

Hlavním cílem reorganizace je řešení úpadku dlužníka sanací podniku dlužníka, kdy sanací rozumíme zachování provozu podniku, zachování zaměstnanosti a aktiv potřebných pro provoz. Dalším z pozitiv řešení úpadku dlužníka prostřednictvím reorganizace je větší míra uspokojení věřitele, než k jaké dochází při řešení úpadku dlužníka prostřednictvím konkursu.

Reorganizace je nepřipustná u právnické osoby v likvidaci, obchodníka s cennými papíry a osoby oprávněné k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu.

Reorganizace je přípustná, jestliže roční čistý obrat dlužníka za poslední účetní období předcházející podanému insolvenčnímu návrhu přesáhl 50 mil.Kč nebo podnik zaměstnává nejméně 50 zaměstnanců. Tyto podmínky tvoří tzv. „kvantitativní test“, který slouží jako pojistka před nesmyslnými návrhy na reorganizaci.

Existují dva typy reorganizace, a to nekonsensuální reorganizace, při které není nutné získat souhlas většiny věřitelů, kdy však takový postup je možný pouze, pokud podnikatelský subjekt (dlužník) splňuje kvantitativní test, a konsensuální reorganizace, která je řešením pro dlužníky, kteří naopak kvantitativní test nespĺňují. Dlužník s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku předloží insolvenčnímu soudu reorganizační plán. Aby byl reorganizační plán přijat, musí jej přijmout alespoň polovina všech zajištěných věřitelů, počítaná podle výše pohledávek, a polovina nezajištěných věřitelů počítaná podle výše přihlášených pohledávek. Pokud dlužník předloží insolvenční návrh společně s reorganizačním plánem, který je odsouhlasený alespoň polovinou zajištěných a nezajištěných věřitelů,

pak insolvenční soud spojí s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu jeho řešení.¹⁵(HASOVÁ, IZ § 316, str. 1050-1056)

Insolvenční správce dohlíží na činnost dlužníka, zjišťuje majetkovou podstatu, sestavuje a doplňuje seznam věřitelů a podává zprávy věřitelskému výboru. Dále plní úkoly zadané mu insolvenčním soudem a vede případné incidenční spory.¹⁶

Reorganizace může být provedena více způsoby – prominutím části dluhů, prodejem celé majetkové podstaty nebo jeho části, prodejem podniku, vydáním dlužnických aktiv věřitelům, vydáním akcií nebo jiných cenných papírů dlužníkem. V reorganizačním plánu může být navrženo použití více opatření.¹⁷

Po splnění reorganizačního plánu insolvenční soud rozhodne o zrušení reorganizace. Proti tomuto rozhodnutí se nelze odvolat ani nelze použít jiného opravného prostředku.

Oddlužení

Návrh na povolení řešení úpadku oddlužením může podat právnická osoba, která podle zákona není podnikatelem a ani nemá dluhy z podnikání a fyzická osoba, která nemá dluhy z podnikání. Zároveň lze dluh z podnikání řešit oddlužením, pokud s tím souhlasí věřitel, jde-li o pohledávku, která nebyla uspokojena, a to i po zrušení konkursu na majetek dlužníka, nebo jde-li o pohledávku zajištěného věřitele. Nikdo jiný než dlužník nemůže podat návrh na povolení oddlužení.

Oddlužení může být provedeno buď zpeněžením majetkové podstaty, nebo plněním splátkového kalendáře. O povolení oddlužení rozhoduje soud, ale o způsobu provedení oddlužení rozhodují věřitelé. Zpeněžení majetkové podstaty se podobá

¹⁵ HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. s.1050-1056. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁶ HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. s.1085-1086. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁷ HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. s.1104. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.

konkursu, provádí ho insolvenční správce. Plněním splátkového kalendáře se rozumí povinnost dlužníka provádět po dobu pěti let pravidelné platby ze svých příjmů. Zákonnou kvótou pro minimální uspokojení věřitelů je 30 % hodnoty jejich pohledávek, u zajištěných věřitelů se tato kvóta zvyšuje na 50 %. Nižší uspokojení je možné, ale pouze s písemným souhlasem věřitelů.

Zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení předcházely zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, kdy dle tohoto zákona byly jediným způsobem řešení úpadku konkurs nebo vyrovnání. Konkurs dle úpravy starého zákona o konkursu a vyrovnání řeší úpadek poměrným uspokojením věřitelů z výnosu zpeněžení dlužníkovy majetku. Úprava druhého způsobu řešení úpadku - vyrovnání svým způsobem připomínala úpravu reorganizace v rámci nového insolvenčního zákona. Proces vyrovnání byl zahájen návrhem dlužníka věřitelům. Dlužník návrhem na vyrovnání sledoval vyhnutí se řešení svého úpadku konkursem a tedy likvidačním způsobem řešení úpadku. Vyrovnání mohlo být formou nové emise akcií nebo jiných cenných papírů emitovaných dlužníkem nebo i nepeněžní formou, například vydáním části aktiv, jež bezprostředně nesouvisí s vlastní podnikatelskou činností dlužníka.

4 Analýza zkoumané problematiky

4.1 Zhodnocení platné právní úpravy

Z hlediska míry uspokojení věřitelů považují platnou právní úpravu v České republice za nedostatečnou, což je rovněž závěrem „Výzkumu skutečných výsledků v České republice“. Tento výzkum byl realizován v rámci výzkumného projektu „Vývoj transakčních nákladů českých ekonomických subjektů v insolvenčním řízení, možnosti jejich snižování na úroveň běžnou v EU pomocí zdokonalení legislativy, možnosti zlepšení statistiky insolvenčních řízení a vytvoření modelu finanční křehkosti rodin“, registrovaného u Technologické agentury České republiky pod evidenčním číslem TD 010093.

V tomto výzkumu bylo sledováno 615 případů z období druhé poloviny roku 2012 a počátečních měsíců roku 2013. Z 615 případů úpadku bylo řešeno 179 konkursem, v 8 případech se jednalo o nepatrný konkurs a žádný ze sledovaných případů úpadku nebyl řešen reorganizací. Ve zbytku sledovaných případů se například jednalo o odmítnuté návrhy pro vady, zastavená řízení, návrhy zamítnuté pro nedostatek majetku apod. Z výše popsaného výzkumu tedy plyne, že pouhých 30,41 % návrhů je řešeno některým ze způsobů řešení úpadku dle úpravy zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Ze 187 případů bylo 94 případů řešeno způsobem vedoucím k uspokojením věřitelů a 93 případů způsobem, který k uspokojení věřitelům nevedl. Objem uznaných pohledávek činil 2,469 miliardy Kč, z čehož bylo celkem vyplaceno pouhých 89,4 milionů Kč, tedy 3,62 %. Z toho plyne, že míra uspokojení věřitelů byla velmi nízká.¹⁸

Jedním z možných řešení, by byl vyšší důraz věřitelů na zajišťování pohledávek, jejichž nezaplacením by jim vznikla citelná ekonomická ztráta, neboť zajištěné pohledávky věřitelů jsou uspokojovány přednostně zpeněžením zajištění.

¹⁸ KISLINGEROVÁ, Eva, Tomáš RICHTER a Luboš SMRČKA. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008-2013*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. s. 15-27. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-497-1.

4.2 Stáž na Krajském soudě v Praze (insolvenčním úseku)

Svou stáž jsem absolvovala u JUDr. Renáty Macků a JUDr. Hany Buršíkové soudkyň insolvenčního úseku Krajského soudu v Praze. Stáž probíhala studiem spisů a diskuzí nad nimi. Spis vedený o věci v insolvenčním řízení je rozdělený do oddílů A,B,C,D,P - do oddílu A spadá řízení do vyhlášení úpadku, do oddílů B řízení po vyhlášení úpadku, oddíl C je vyhrazen pro incidenční spory, oddíl D se zabývá ostatním a poslední oddíl P je sumářem přihlášek. Při své stáži jsem se hlavně věnovala oddílům A a B, tedy řízení do vyhlášení úpadku a řízení po vyhlášení úpadku.

Při své stáži jsem se setkala se třemi případy – oddlužením fyzické osoby, konkursem právnické osoby a reorganizací právnické osoby. Největší míry uspokojení věřitelů bylo dosaženo v případě řešeném oddlužením fyzické osoby (30 %), nejmenší míry uspokojení věřitelů bylo dosaženo v případě řešeném konkursem právnické osoby. Za nejsložitější považuji případ řešený reorganizací právnické osoby. Tento případ mi přišel složitý z hlediska prokázání vyšší míry uspokojení věřitelů, než přináší konkurs, a z hlediska vypracování reorganizačního plánu.

4.3 Obecné příčiny a způsoby řešení úpadku

Pojem úpadek byl již definován v kapitole „Platná právní úprava“. Dlužník je v úpadku pokud má více věřitelů, peněžité závazky, které jsou 30 dní po splatnosti, tyto závazky není schopen plnit, anebo je předlužen. Toto platí jak pro fyzické osoby, tak pro osoby právnické, co se liší, jsou příčiny úpadku těchto subjektů.

4.3.1 Úpadek fyzické osoby

Úpadek fyzické osoby může nastat z příčin, které nemají souvislost s podnikáním dlužníka, což jsou nejčastěji hypotéky, úvěry, leasingy, nebo půjčky pro soukromé účely. Úpadek fyzické osoby může rovněž nastat z důvodu dluhů z podnikatelské činnosti fyzické osoby jako osoby samostatně výdělečné – jedná se například o dluhy z veřejného zdravotního pojištění, dluhy u finančního úřadu, ze spotřebitelských úvěrů, půjček a leasingů pro podnikatelské účely.

Úpadek fyzické osoby lze řešit oddlužením, pokud dlužník nemá dluhy z podnikatelské činnosti, nebo má-li dluh z podnikání, pak pouze se souhlasem věřitele, o jehož pohledávku se jedná. Návrh na povolení oddlužení může soud

zamítnout z důvodu nepoctivého záměru, anebo v případě, kdy hodnota plnění, které by získali nezajištění věřitelé, je nižší než 30 % jejich pohledávek, pokud tito věřitelé nesouhlasí s takovým nižším plněním.

Když soud návrh na oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, rozhodne současně o způsobu řešení úpadku konkursem. Konkurs spočívá v poměrném uspokojení zjištěných pohledávek z výnosu zpeněžení majetkové podstaty.

4.3.2 Úpadek právnické osoby

Příčinami úpadku právnické osoby jsou nejčastěji závazky z úvěrů, leasingů a půjček pro podnikatelské účely, závazky vůči dodavatelům, závazky vůči finančnímu úřadu, závazky vůči zaměstnancům apod.

Řešením úpadku právnické osoby může být konkurs, který probíhá identicky jako u fyzické osoby. Dalším řešením úpadku právnické osoby může být reorganizace. Reorganizace spočívá v postupném uspokojování věřitelů při zachování provozu podniku dlužníka. Reorganizace je přípustná, pokud celkový roční úhrn čistého obratu za poslední účetní období předcházející podaného insolvenčního návrhu dosáhl alespoň částky 50 mil. Kč, nebo zaměstnává-li dlužník, alespoň 50 zaměstnanců.

Z výše uvedeného vyplývá, že reorganizaci lze provést pouze u velkých podniků, protože u těchto podniků je nutné zohlednit ekonomické a společenské důsledky, především důsledky na poli zaměstnanosti, likvidačního způsobu řešení úpadku - konkursu. Reorganizace sleduje uzdravení majetku podniku a uspořádání vztahů mezi dlužníkem a věřiteli.

Dále jsou tu i jiná řešení, jak se věřitelé mohou domáhat svých pohledávek mimo insolvenční řízení. Například kapitalizací pohledávek, kdy se pohledávka vůči společnosti převede na vlastnický podíl v této společnosti. Nebo občanskoprávní cestou, kdy soud proti žalovanému (dlužníkovi) vydá platební rozkaz, který vyplývá ze skutečností, které uvede žalobce (věřitel). V platebním rozkazu soud uloží žalovanému (dlužníkovi), aby do 15 dnů od doručení platebního rozkazu zaplatil žalobci (věřiteli) uplatněnou pohledávku a náklady na řízení, nebo aby ve stejné lhůtě podal odpor. Jestliže žalovaný (dlužník) podá odpor, platební rozkaz se zruší a soud nařídí jednání. A našlo by se i spoustu jiných řešení, ale protože rozsah bakalářské

práce je omezený, tak jsem se především věnovala způsobu vypořádání pohledávky věřitele v rámci insolvenčního řízení.

4.4 Konkrétní příčiny a způsoby řešení úpadku

4.4.1 Oddlužení

V rámci své praxe jsem se setkala s případem úpadku fyzické osoby řešeným oddlužením, kdy 21. 6. 2012 dlužník podal insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení čímž bylo zahájeno insolvenční řízení.

Dlužník ve svém návrhu sdělil, že má celkem 6 věřitelů, za nimiž má 9 nezajištěných závazků, z nichž 6 nezajištěných peněžních závazků je vykonavatelných, závazky jsou 57 a více měsíců po splatnosti a činí celkem 210 700 Kč.

Soud následně vyzval dlužníka k doplnění insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení. Dlužník návrh doplnil. Poté soud uložil dlužníkovi povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení ve výši 3 000 Kč a dlužník zálohu zaplatil. Insolvenční soud určil insolvenčního správce a dne 21. 8. 2012 rozhodl, že zjišťuje úpadek dlužníka a zároveň povoluje řešení úpadku dlužníka oddlužením. Dále soud vyzval věřitele, které nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili do 21. 9. 2012 a nařídil přezkumné jednání na 19. 10. 2012 a schůzi věřitelů, která se má konat po skončení přezkumného jednání.

Přihlásilo se 9 věřitelů, kteří přihlásili pohledávky v celkové výši 225 105,12 Kč, z čehož vykonatelné pohledávky činily celkem 147 182, 83 Kč. Důvodem vzniku pohledávek byl nesplacený úvěr, nepovolený debet na postžirovém účtu, náklady exekuce, úroky z prodlení nesplaceného úvěru a nezaplacené dodávky elektřiny. V přezkumném řízení žádný z věřitelů neuplatnil své právo k popření pohledávek a pohledávky nepopíral ani dlužník ani insolvenční správce. Na schůzi věřitelů se nedostavil žádný z věřitelů, a vzhledem k tomu, že přihlášených věřitelů bylo 9, nebylo nutné volit věřitelský výbor, protože při tomto počtu věřitelů může být na místo věřitelského výboru ustanoven zástupce věřitelů. Funkci prozatímního věřitelského výboru vykonává soud.

Insolvenční správce sdělil, že mu nejsou známy žádné skutečnosti, které by odůvodnily zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, že dlužník vlastní pouze

obvyklé vybavení domácnosti, avšak má stálý příjem a má uzavřenou dohodu o poskytování finančních prostředků se svou dcerou, z níž plynoucí finanční prostředky by v případě potřeby mohly být použity k hrazení plateb v souvislosti s oddlužením. Dlužník se přiklonil k návrhu insolvenčního správce na povolení oddlužení splátkovým kalendářem, kdy bylo stanoveno, že zajištění věřitelé budou uspokojeni ve výši představujících 51,92 % jejich pohledávek.

Soud 29. 10. 2012 rozhodl tak, že schvaluje oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře, stanovil dlužníkovi povinnost platit měsíční zálohy na odměnu insolvenčního správce ve výši 750 Kč a náhrady jeho hotových výdajů ve výši 150 Kč. Dále dlužník musí ze svých příjmů měsíčně platit částku, která svým rozsahem odpovídá částce, kterou mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky po odečtení odměny a hotových výdajů insolvenčního správce, každému věřiteli podle poměru jejich pohledávek a to po dobu 5 let v období od listopadu 2012 do října 2017 na účet insolvenčního správce. Během těchto let musí insolvenční správce pravidelně informovat insolvenční soud o plnění oddlužení.¹⁹

4.4.2 Konkurs

Na stáži jsem se setkala s úpadkem akciové společnosti řešeným konkursem. Insolvenční návrh společně s návrhem na prohlášení konkursu byl podaný 17. 6. 2010 věřitelem. Věřitel, který podal insolvenční návrh, měl vůči dlužníkovi pohledávku, která byla 3 měsíce po splatnosti a její celková výše činila 220,371.322,69 Kč. Dále ve svém návrhu zmínil další tři věřitele dlužníka, kteří mu byli známi. Pohledávka, která byla předmětem insolvenčního návrhu byla zajištěna zástavním právem k nemovitostem a zástavním právem k akciím.

Dne 9. 7. 2010 se dlužník vyjádřil k podanému insolvenčnímu návrhu v tom smyslu, že ho považuje za neoprávněný z toho hlediska, že dlužník není přesvědčen, že se jedná o stav, který by měl být řešen insolvenčním řízením a že dlužník má jen jednoho významného věřitele, a to navrhovatele. Dále

¹⁹ Insolvenční rejstřík. *Ministerstvo spravedlnosti*. [online]. 2012 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=952d96f0-9251-4a07-8ad4-75bc352acbcd

dlužník zmiňuje, že všechny pohledávky navrhovatele jsou zajištěny, a že ostatní závazky nejsou delší dobu po splatnosti a existuje alternativní možnost uspokojení věřitele. Dlužník ve svém vyjádření rovněž zmiňoval, že částky, které uvedl navrhovatel v návrhu, nepovažuje za správné.

Následně se k věci vyjádřili další z údajných dalších věřitelů dlužníka, z nichž 2 u dlužníka neevidovali žádné závazky a třetí evidoval k 21. 10. 2010 pohledávku za dlužníkem ve výši 9 833 383 Kč, kdy však splatnost této částky byla posečkána do 30. 9. 2010. Na základě tohoto sdělení insolvenční soud návrh zamítnul.

Navrhovatel se vůči rozhodnutí odvolal na základě svého domnění, že souhrn závazků dlužníka převyšuje hodnotu jeho majetku a dlužník se tedy nachází v úpadku z důvodu svého předlužení. Dále navrhovatel uvedl, že mu jsou v této souvislosti známy skutečnosti, týkající se pochybných převodů majetku v rámci koncernu, do kterého patří dlužník. Na závěr navrhovatel uvedl, že dle jeho informací dlužník negeneruje prakticky žádné příjmy ze své obchodní činnosti, že dlužník je schopen hradit své závazky z běžného obchodního styku pouze díky tomu, že nehradí své pohledávky vůči navrhovateli a vůči Finančnímu úřadu pro Středočeský kraj. Až do 20. 12. 2011 probíhalo odvolací řízení. Dne 20. 12. 2011 po vrácení věci Odvolacím soudem k novému projednání rozhodl Krajský soud v Praze o úpadku dlužníka.

Finanční úřad pro Prahu 9 uvedl a přihlásil pohledávku z titulu nesplněné daňové povinnosti ve výši 693 122 Kč a další věřitel přihlásil pohledávku ve výši 2 036 245,53 Kč. Soud dne 11. 3. 2011 nařídil předběžné opatření

Insolvenční správce dne 24. 2. 2012 doplnil majetkovou podstatu, o 11 bytových jednotek, 10 garáží, 4 nebytové prostory a 14 ostatních ploch vlastněných dlužníkem. K zapsaným nemovitostem a pozemkům se vázala zástavní práva několika věřitelů. Celkem se přihlásilo 6 věřitelů – 1 pohledávka (navrhovatele) byla zcela zajištěna a celkový dluh dlužníka činil 233 840 656,53 Kč.

Dle konečné zprávy ze dne 1. 7. 2015 činily příjmy ze zpeněžení majetkové podstaty 52 298 656,08 Kč a při výdajích ve výši 46 767 886,22 Kč činil tedy zůstatek určený k výplatě věřitelům po odečtení odměny insolvenčního správce k výplatě 4 457 046,75 Kč z celkového dluhu 190 767 863,80 Kč. Míra uspokojení věřitelů činila

2, 336 % a celý proces od podání návrhu až po konečnou zprávu insolvenčního správce probíhal 5 let.²⁰

4.4.3 Reorganizace

Posledním případem, kterým jsem se zabývala na své stáži, byl případ řešený reorganizací. Insolvenční návrh podal věřitel dne 9. 7. 2012, který měl vůči dlužníkovi pohledávku ve výši 17 981 709,07 Kč a věděl o dalších věřitelích.

Následně na to dlužník podal návrh na vyhlášení moratoria vzhledem k tomu, že popřel pohledávku navrhovatele v celé výši a zároveň jsou ostatní věřitelé ochotni prodloužit splatnost svých pohledávek. Insolvenční soud návrh na vyhlášení moratoria zamítl na základě toho, že dlužník nedostal formálním náležitostem stanovených insolvenčním zákonem a v návrhu na vyhlášení moratoria nebylo uvedeno konkrétní stabilizační opatření po dobu moratoria.

Dále došlo v následujících měsících k odvolání, předání věci vrchnímu soudu, vyjádření navrhovatele, rozhodnutí o odvolání, vrácení věci soudu I. stupně, další odvolání apod. Dne 10. 12. 2013 insolvenční soud rozhodl, že úpadek dlužníka zjišťuje, protože stanovený předběžný správce, který byl zvolen z důvodu protahování jednání a z obavy možné snahy dlužníka krátit věřitele, zjistil, že je dlužník předlužen. Vzhledem k tomu, že se dlužník opakovaně vyjádřil, že existuje reálná možnost zachování provozu, ponechal insolvenční soud rozhodnutí o způsobu řešení úpadku na dobu po vyjádření schůze věřitelů.

Dne 13. 12. 2013 dlužník podal návrh na povolení reorganizace společně s reorganizačním plánem. V návrhu dlužník navrhoval provést reorganizaci prostřednictvím opatření ve smyslu zachování a rozšíření podniku, zachování zaměstnanosti a to pomocí zajištění podniku ze strany tollingového financování. To znamená, že obchodní činnost, která vykazovala nedostatky, měla být outsourcována tollingovou společností a zároveň tollingová společnost měla převzít za dlužníka nákup materiálu a prodej hotových výrobků. Reorganizační plán předpokládal vyšší uspokojení věřitelů než by mohlo být dosaženo konkursem,

²⁰ Insolvenční rejstřík. *Ministerstvo spravedlnosti*. [online]. 2012 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/uew/evidence_upadcu_detail.do?id=393cde5f-f6e7-4896-b246-783fa13d1f75

a to u zajištěných věřitelů z 14 500 000 Kč na 19 941 000 Kč a u obecných věřitelů z 5 504 000 Kč na 6 600 000 Kč.

Insolvenční správce se k věci vyjádřil, tak že lhůta k předložení reorganizačního plánu byla splněna a zároveň bylo splněno požadované kvórum pro přijetí reorganizačního plánu (alespoň polovinou zajištěných věřitelů a polovinou nezajištěných věřitelů počítanou dle výše jejich pohledávek).

Insolvenční soud dne 26. 2. 2014 rozhodl, že způsobem řešení úpadku bude reorganizace. Dne 16. 7. 2014 insolvenční soud schválil reorganizační plán a dne 7. 5. 2015 insolvenční soud rozhodl o splnění reorganizačního plánu.

Celkové uspokojení věřitelů činilo 28 404 474 Kč, z toho míra uspokojení zajištěné pohledávky věřitele č. 1 byla 81,82 %, míra uspokojení zajištěné pohledávky věřitele č. 2 je 101,2 % a míra uspokojení nezajištěné pohledávky věřitele je 10,44 %.

V průběhu insolvenčního řízení byly dlužníkem řádně hrazeny pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky a jim na roveň postavené. Insolvenční správce neevidoval žádnou takovou pohledávku po splatnosti a zároveň dlužník disponoval dostatečnými finančními prostředky k hrazení vznikajících pohledávek za majetkovou podstatou a jim na roveň postavených.

Podnik stále úzce spolupracoval se strategickým partnerem a má v plánu s ním i nadále spolupracovat a především zachoval zaměstnanost. Po ukončení reorganizace dojde na straně dlužníka i ke snížení nákladů na insolvenční řízení.²¹

4.5 Vývoj úpadku u podnikatelů

V rámci analýzy zkoumané problematiky jsem se věnovala vývoji úpadku od roku 2008 do roku 2013, kdy počet insolvenčních návrhů, vydaných rozhodnutí o úpadku, povolených oddlužení, stejně jako počet prohlášených konkursů neustále rostli.

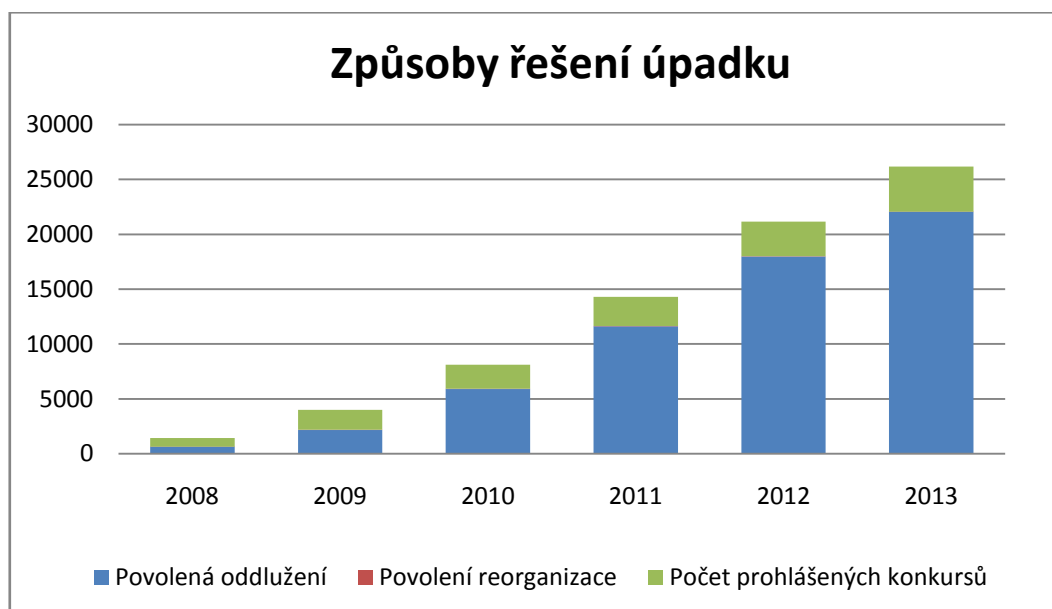
²¹ Insolvenční rejstřík. *Ministerstvo spravedlnosti*. [online]. 2012 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=f886ec36-8e04-4aa5-a26d-9095833be0aa

Tabulka 1: Vývoj úpadku (2009-2013)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Podané insolvenční návrhy	5236	9396	16101	24466	32656	37 613
Rozhodnutí o úpadku	1368	3941	8004	14 118	20 700	25 044
Povolená oddlužení	646	2164	5901	11614	17985	22063
Povolání reorganizace	6	16	19	17	14	12
Počet prohlášených konkursů	769	1808	2204	2671	3172	4088

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR, vlastní zpracování 2016)

Graf 1: Vývoj úpadku (2009-2013)

(Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR, vlastní zpracování 2016)

Z grafu lze vypočítat, že statisticky nejčastějším způsobem řešení úpadku je oddlužení. Tento způsob řešení je, ale určen spíše pro nepodnikatele. Po oddlužení je statisticky nejčastějším způsobem řešení úpadku konkurs, který je určen jak pro podnikatele, tak i pro nepodnikatele. V podstatě lze říci, že na základě tohoto grafu, jsou případy úpadku častější u nepodnikatelů než úpadků u podnikatelů.

Jako ojedinělý způsob řešení úpadku v porovnání s oddlužením a konkursem je reorganizace, která každým rokem rostla od roku 2008 do roku 2010 z 6 na 19 a od roku 2011 do roku 2013 každý rok klesala z 19 na 12.

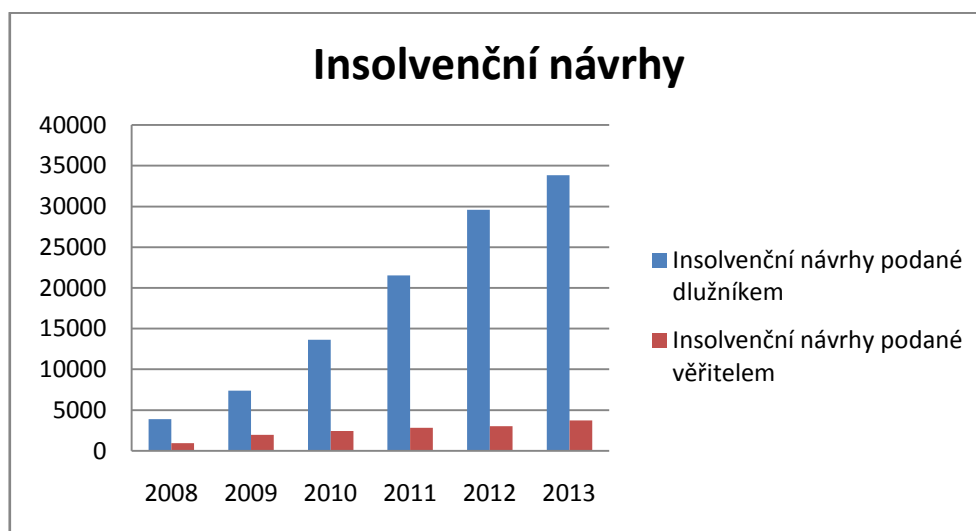
Dále jsem se věnovala vývoji počtu podaných insolvenčních návrhů. Z tabulky můžeme vypočítat, že insolvenční návrhy podané dlužníkem výrazně převyšují insolvenční návrhy podané věřitelem. Insolvenční návrh podaný dlužníkem je jakýmsi projevem péče dlužníka o své majetkové poměry.

Tabulka 2: Podané insolvenční návrhy

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Insolvenční návrhy podané dlužníkem	3889	7382	13616	21549	29582	33 840
Insolvenční návrhy podané věřitelem	959	1966	2439	2822	3022	3716

(Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR, vlastní zpracování 2016)

Graf 2: Podané insolvenční návrhy

(Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR, vlastní zpracování 2016)

Poté jsem se v rámci výzkumu věnovala vývoji úpadku v jednotlivých čtvrtletích od počátku roku 2009 do 2. čtvrtletí roku 2014.

Tabulka 3: Vývoj úpadku čtvrtletně

2009				2010				2011				2012				2013				2014	
1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	4. čtvrtletí	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	4. čtvrtletí	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	4. čtvrtletí	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	4. čtvrtletí	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí				
674	892	1139	1236	1585	1931	2082	2406	3144	3455	3635	3884	4686	5167	5183	5685	5969	6136	6332	6617	6925	6013

(Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR, vlastní zpracování 2016)

Graf 3: Vývoj úpadku čtvrtletně

(Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR, vlastní zpracování 2016)

Z grafu lze vypořadovat, že od počátku roku 2009 do konce prvního čtvrtletí roku 2014 počet vydaných rozhodnutí o úpadku stále rostl a v druhém čtvrtletí roku 2014 počet vydaných rozhodnutí o úpadku klesl.

4.6 Dotazníkové šetření

Další částí mého výzkumu je dotazníkové šetření zabývající se všeobecnou povědomostí o problematice úpadku, nejčastějšími příčinami úpadku a nejvhodnější prevencí před úpadkem.

Oslovila jsem 101 respondentů pomocí sociálních sítí, prostředků elektronické komunikace (email) a internetové stránky (<https://www.vyplnto.cz/>). Dotazník se skládal z 11 otázek, kdy před samostatným dotazováním jsem krátce vysvětlila, co úpadek znamená z hlediska insolvenčního práva.

První otázka se týkala toho, zda se dotazovaný někdy setkal s úpadkem, při níž 54 respondentů odpovědělo, že ne a 46 respondentů odpovědělo, že ano. To znamená, že 46,46 % dotazovaných se setkalo ve svém okolí s úpadkem. Z respondentů, kteří odpověděli, že se s úpadkem ve svém okolí setkali, bylo 12 podnikatelů, 18 studentů, 1 žena v domácnosti a 15 zaměstnanců.

Tabulka 4: Osobní zkušenost respondenta s úpadkem

Setkal/a jste se někdy ve Vašem okolí s úpadkem (insolvencí)?		
Ekonomické postavení	Celkem	Procento
Podnikatel	12	26%
Student	18	39%
V domácnosti	1	2%
Zaměstnanec	15	33%
Celkový součet	46	100%

(Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování 2016)

Druhá otázka doplňovala první otázku a to tím způsobem, že pokud respondent odpověděl v otázce první, že se setkal s úpadkem ve svém okolí, tak zda se úpadek s nímž se respondent ve svém okolí setkal, týkal soukromé osoby nebo podnikatele. Respondenti se nejčastěji setkali s úpadkem podnikatele.

Tabulka 5: Osobní zkušenost respondenta s úpadkem

Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku ano, jednalo se o úpadek podnikatele nebo soukromé osoby?	Celkem
Odpověděl/a jsem na předchozí otázku ne	51
Podnikatel	27
Soukromá osoba	23
Celkový součet	101

(Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování 2016)

Třetí otázka se zabývala tím, kdo se podle respondentů dostane do úpadku častěji. Ze 101 respondentů si 64 myslí, že častěji se do úpadku dostane podnikatel, z těchto 64

respondentů, 5 respondentů dosáhlo středního vzdělání bez maturity, 34 respondentů dosáhlo středního vzdělání s maturitou, 21 respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání a 4 respondenti dosáhli pouze základního vzdělání.

Tabulka 6: Odhad četnosti výskytu úpadku dle subjektu

Kdo se podle Vás častěji dostane do úpadku?		
Nejvyšší dosažené vzdělání:	Podnikatel	Soukromá osoba
Střední škola bez maturity	5	6
Střední škola s maturitou	34	24
Vysoká škola	21	7
Základní škola	4	0
Celkový součet	64	37

(Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování 2016)

Čtvrtá otázka zkoumala nejčastější příčiny úpadku, kdy respondenti měli na výběr z pěti možností, a to cizí zdroje (půjčka, leasing, úvěr), závazky z obchodní činnosti (například závazky vůči dodavateli), zástavy a ručení, závazky vůči zaměstnancům a vlastní odpověď.

Tabulka 7: Nejčastější příčina úpadku

Jaká je podle Vás nejčastější příčina úpadku?	Ekonomické postavení				Celkem
	Podnikatel	Student	V domácnosti	Zaměstnanec	
Cizí zdroje	9	35	2	17	63
Zástavy ručení	4	5	1	0	10
Závazky vůči zaměstnancům	2	2	0	0	4
Závazky z obchodní činnosti	5	8	0	4	17
Vlastní odpověď	2	4	0	1	7

(Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování 2016)

Nejčastější příčinou podle podnikatelů, studentů, žen v domácnosti a zaměstnanců jsou cizí zdroje, poté závazky z obchodní činnosti, zástavy a ručení a nejméně častou příčinou podle respondentů jsou závazky vůči zaměstnancům. Nejzajímavější vlastní odpovědí, byla odpověď jednoho z podnikatelů, která zněla následovně „*Neschopnost ufinancovat své závazky. Příčiny mohou být různé, ovšem podle mě nejčastěji velmi vysoké a nezvládnuté fixní náklady.*“.

V páté otázce jsem se ptala respondentů na nejvhodnější prevenci před úpadkem, kdy měli na výběr ze čtyř možností, a to controlling (koordinační koncept, který se zabývá vnitřní situací podniku, jeho koncepcí a financemi a vztahy s věřiteli

a konkurencí), důsledné dodržování aspektu „péče řádného hospodáře“, bonita (platební schopnost) zákazníka jako prevence před vlastní druhotnou platební neschopností a vlastní odpověď.

Tabulka 8: Nejvhodnější prevence před úpadkem

Jaká je podle Vás nejvhodnější prevence před úpadkem?	Ekonomické postavení				Celkem
	Podnikatel	Student	V domácnosti	Zaměstnanec	
Bonita zákazníka	6	16	1	7	30
Controlling	6	24	0	6	36
Péče řádného hospodáře	9	13	2	9	33
Vlastní odpověď	1	1	0	0	2

(Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování 2016)

Nejčtenější odpovědí byl controlling, poté „péče řádného hospodáře“ a bonita zákazníka, ale rozestupy mezi četnostmi nebyly příliš velké. Nejzajímavější vlastní odpověď byla od podnikatele, která zněla následovně: „Myslím, že velmi záleží na typu podniku. Jeho velikosti, způsobu práce, fixních a variabilních nákladů, cashflow“.

V otázce šest, sedm a osm měli respondenti bodově ohodnotit prostředky prevence před úpadkem - controlling, péči řádného hospodáře a sledování bonity zákazníka body od 1 do 10, kdy 1 bod znamenal nejhorší prostředek prevence před úpadkem a 10 bodů označovalo nejlepší prostředek prevence před úpadkem

Tabulka 9: Bodové ohodnocení jednotlivých prevencí

Bodové ohodnocení			
Ekonomické postavení	Controlling	Péče řádného hospodáře	Bonita zákazníka
Podnikatel	147	158	161
Student	362	327	344
V domácnosti	21	26	23
Zaměstnanec	130	137	123
Celkový součet	660	648	651

(Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování 2016)

Nejvíce bodů získal opět controlling, potom bonita zákazníka a péče řádného hospodáře. Ani zde není velký rozdíl mezi preferencemi respondentů jednotlivých prostředků prevence.

Devátá otázka se věnovala tomu, zda je respondent muž nebo žena - ze 101 respondentů bylo 52 žen a 49 mužů.

V desáté otázce jsem se zabývala otázkou, v jakém ekonomickém postavení je respondent. Na výběr byl student, podnikatel, zaměstnanec a osoba v domácnosti. Ze 101 respondentů bylo 54 studentů, 22 podnikatelů, 22 zaměstnanců a 3 lidé v domácnosti.

Poslední jedenáctá otázka se věnovala nejvyššímu dosaženému vzdělání respondentů. Zjistila jsem, že ze 101 respondentů dosáhlo 58 respondentů středoškolského vzdělání, 28 respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání, 11 respondentů dosáhlo středoškolského vzdělání bez maturity a 4 respondenti dosáhlo pouze základního vzdělání.²²

²² **Toncarová, A.** – *Prevence před úpadkem (výsledky průzkumu)*, 2016. Dostupné online na <https://prevence-pred-upadkem.vyplnto.cz>

5 Shrnutí výsledků zkoumání

V rámci svého zkoumání jsem zjistila, že platná právní úprava zabývající se problematikou úpadku a způsoby jeho řešení je velmi široká. Svůj osobní názor na právní předpisy jsem již uvedla v kapitole „Analýza zkoumané problematiky“ v podkapitole „Zhodnocení platné právní úpravy“. Platná právní úprava v oblasti řešení úpadku mi přijde nedostatečná z hlediska míry uspokojení věřitelů, která je nízká.

Jako vhodné opatření ke zvýšení míry uspokojení věřitelů bych navrhla, že věřitelé by si měli snažit své pohledávky zajistit, aby nedocházelo k citelným ekonomickým ztrátám, protože zajištěné pohledávky jsou v případném insolvenčním řízení uspokojovány přednostně zpeněžením zajištění.

Dlužníkům bych doporučila, aby řádně pečovali o své majetkové poměry a v případě hrozícího úpadku včas a bez zbytečného odkladu zasáhli a vyhnuli se tak případným problémům.

5.1 Příčiny úpadku a způsoby řešení

Hlavními příčinami úpadku zjištěnými ze spisů vedených k jednotlivým insolvenčním řízením, dostupných z insolvenčního rejstříku a z dotazníkového šetření jsou cizí zdroje – nejčastěji úvěry, poté půjčky a leasingy, které podnikatel není schopen řádně platit. Další příčinou jsou závazky z obchodní činnosti - například nezaplacené dodavatelské faktury, závazky vůči zaměstnancům, zástavy a ručení. Dlužník se ale může dostat do úpadku i z důvodu, že mu zákazník (klient) nezplatí významnou zakázku a dlužník se tak ocitne v druhotné platební neschopnosti.

Způsoby řešení úpadku se liší podle osoby dlužníka, je-li dlužníkem fyzická osoba nepodnikající, může být úpadek řešen oddlužením nebo konkursem, záleží na tom v jaké situaci dlužník je. Je-li dlužníkem fyzická osoba podnikající nebo právnická osoba podnikající, může být úpadek řešen konkursem nebo reorganizací, ale řešení úpadku prostřednictvím reorganizace je spíše ojedinělé, protože je obtížné splňovat podmínky k povolení reorganizace.

5.2 Vývoj úpadku u podnikatelů

Během mého zkoumání jsem zjistila, že počet podaných insolvenčních návrhů, počet rozhodnutí o úpadku, počet povolených oddlužení, počet povolených reorganizací a počet prohlášených konkursů od roku 2008 do roku 2013 každým rokem rostl. Zjistila jsem, že nejčtenějším způsobem řešení úpadku bylo oddlužení, poté konkurs a ojediněle byla jako způsob řešení úpadku zvolena reorganizace.

Vývoj úpadku u podnikatelů jsem odvodila podle četnosti výskytu jednotlivých způsobů řešení úpadku, protože úpadek podnikatele lze řešit pouze konkursem nebo reorganizací. Počet prohlášených konkursů stoupal od roku 2008 do roku 2013 každým rokem, a to z původních 769 prohlášených konkursů na 4088 konkursů. Počet povolených reorganizací stoupl od roku 2008 do roku 2010, a to z 6 povolených reorganizací na 19 povolených reorganizací a od roku 2011 do roku 2013 počet povolených reorganizací každý rok klesal, a to z 19 povolených reorganizací na 12 povolených reorganizací.

Dále jsem se věnovala insolvenčním návrhům z hlediska podatele, kdy insolvenční návrhy podané dlužníkem značně převyšovaly insolvenční návrhy podané věřitelem.

V poslední části zkoumání vývoje výskytu úpadku u podnikatelů jsem se věnovala tomu, jak se vyvíjel počet prohlášených úpadků čtvrtletně. Od 1. čtvrtletí roku 2009 do konce 1. čtvrtletí 2014 počet prohlášených úpadků každé čtvrtletí rostl a to z 674 prohlášených úpadků na 6 925 prohlášených úpadků a poprvé počet prohlášených úpadků klesl v 2. čtvrtletí roku 2014 o 912 prohlášených úpadků.

5.3 Opatření k předcházení úpadku

Jednou z nejvhodnějších prevencí před úpadkem je používání controllingu. Controlling je koordinační koncept, který má pomáhat vedení a odpovědným osobám s chodem podniku, je nástrojem pro řízení a rozhodování a provádí ho specializovaní pracovníci firmy nebo externí firma. Úspěšný controlling dokáže vyhodnotit ekonomické výsledky podnikatelských činností a záměrů v předstihu, pomáhá nalézt a ovlivnit nepříznivé vývojové tendence hospodaření podniku.

Zavedením controllingu může podnikatel získat kvalitní plánování výroby a prodeje, rozpočtování nákladů a prodejních cen, vykonávat kontrolu plnění plánovaných výsledků a zisku a získávat pravidelné zprávy o ekonomické situaci podniku.²³

Další z důležitých prostředků prevence před úpadkem je dodržování aspektu „péče řádného hospodáře“, který vychází z úpravy ze zákona o obchodních korporacích, v níž tvoří jedno z pravidel jednání členů orgánu. Podle § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích jedná s péčí řádného hospodáře osoba s potřebnými znalostmi, která zároveň při podnikatelském jednání mohla zároveň předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace, což není rozhodující, pokud takové rozhodnutí nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.

Jako poslední vhodný prostředek prevence bych doporučila zjišťování a sledování bonity zákazníka, aby byla významně redukována možnost druhotné platební neschopnosti podnikatele. Informace o bonitě zákazníka poskytují různé společnosti vytvářející softwarové a jiné programy na prověřování bonity zákazníků v ČR.

²³ Může controlling pomoci i vám? | Finanční řízení | Podnikám. *Pomůžeme vám vydělat peníze /iPodnikatel.cz* [online]. Copyright © 2011 [cit. 08.03.2016]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Financni-rizeni/muze-controlling-pomoci-i-vam.html?highlight=WyJjb250cm9sbGluZyJd>

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce na téma Úpadek podnikatele a způsoby jeho řešení bylo zjistit teoreticky možné a skutečně užívané způsoby řešení úpadku a jejich efektivnost. Další z cílů bylo zjištění příčin a vývoje výskytu úpadku u podnikatelů.

Teoreticky možné způsoby řešení úpadku jsou uvedeny v kapitole „Přehled platné právní úpravy“, konkrétněji v podkapitole „Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)“, a v kapitole „Analýza zkoumané problematiky“, konkrétněji „Obecné příčiny a způsoby řešení úpadku“ tedy oddlužení, konkurs a reorganizace. Skutečně užívané způsoby řešení úpadku a jejich efektivnost jsou uvedeny v kapitole „Analýza zkoumané problematiky“, konkrétněji v podkapitole „Konkrétní příčiny úpadku a způsoby řešení úpadku“.

Zjistila jsem, že teoreticky možné způsoby řešení úpadku odpovídají skutečně užívaným způsobům řešení úpadku.

Nejčastější příčiny vedoucí k úpadku se mi podařilo zjistit ze spisů vedených pro jednotlivá insolvenční řízení, dostupných z insolvenčního rejstříku a z dotazníkového šetření. Hlavními příčinami úpadku jsou cizí zdroje (nejčastěji úvěry a poté půjčky a leasingy), závazky z obchodní činnosti, závazky vůči zaměstnancům, zástavy, ručení a závazky vůči finančnímu úřadu.

Vývoj výskytu úpadku u podnikatelů - fyzických osob a právnických osob jsem zjistila na základě statistik získaných z internetové stránky Ministerstva spravedlnosti, z nichž vyplývá, že počet prohlášených konkursů od roku 2008 do roku 2013 každým rokem rostl, a to ze 769 prohlášených konkursů v roce 2008 na 4088 prohlášených konkursů v roce 2013. Počet povolených reorganizací stoupal od roku 2008 do roku 2010, a to z 6 povolených reorganizací na 19 povolených reorganizací a od roku 2011 do roku 2013 počet povolených reorganizací každý rok klesal, a to z 19 povolených reorganizací na 12 povolených reorganizací.

Na základě výše uvedeného jsem toho názoru, že cílů této bakalářské práce bylo dosaženo.

7 Seznam použitých zdrojů

- BEJČEK, Josef, Petr HAJN a Jarmila POKORNÁ. *Obchodní právo: obecná část, soutěžní právo*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-547-3.
- HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.
- HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. *Insolvenční řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-459-9.
- KISLINGEROVÁ, Eva, Tomáš RICHTER a Luboš SMRČKA. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008-2013*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-497-1.
- PELIKÁN, Václav. *Likvidace podniku*. 7., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3338-8.
- POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-329-4.
- SRPOVÁ, Jitka a Václav ŘEHOŘ. *Základy podnikání: teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3339-5.
- *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3.

- business.center.cz. *HAVIT, s.r.o.* . [online]. 1998-2016 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://business.center.cz/>
- INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Ministerstvo spravedlnosti ČR*. [online]. 2008 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://insolvenni-zakon.justice.cz/>
- Insolvenční rejstřík. *Ministerstvo spravedlnosti*. [online]. 2012 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>
- business.center.cz. *HAVIT, s.r.o.* . [online]. 1998-2016 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://business.center.cz/>
- **Toncarová, A.** – *Prevence před úpadkem (výsledky průzkumu)*, 2016. Dostupné online na <https://prevence-pred-upadkem.vyplnto.cz>
- *Může controlling pomoci i vám? | Finanční řízení | Podnikám. Pomůžeme vám vydělat peníze | iPodnikatel.cz* [online]. Copyright © 2011 [cit. 08.03.2016]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Financni-rizeni/muze-controlling-pomoci-i-vam.html?highlight=WyJjb250cm9sbGluZyJd>

8 Přílohy

Příloha č.1

Dotazník

Dobrý den, touto cestou bych Vás chtěla požádat o vyplnění mého dotazníku k bakalářské práci na téma Úpadek podnikatele a způsoby jeho řešení.

Nejprve bych jen chtěla sdělit, co je to úpadek z hlediska insolvenčního práva. Úpadek – jestliže dlužník má více věřitelů, peněžité závazky delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti nebo je-li dlužník předlužen (jestliže pasiva převyšují aktiva).

Dotazník je anonymní a zabere pár minut. Předem Vám děkuji za Váš čas a ochotu.

1) Setkal/a jste někdy ve Vašem okolí s úpadkem (insolvencí)?

- ano
- ne

2) Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku ano, jednalo se o úpadek podnikatele nebo soukromé osoby?

- Podnikatel
- Soukromá osoba
- Odpověděl/a jsem v předchozí otázce ne

3) Kdo se podle Vás častěji dostane do úpadku?

- Podnikatel
- Soukromá osoba

4) Jaké jsou podle Vás nejčastější příčiny úpadku?

- Závazky z obchodní činnosti (např. závazek vůči dodavateli)
- Cizí zdroje (půjčka, leasing, úvěr)
- Závazky vůči zaměstnancům
- Zástavy, ručení
- Vlastní odpověď

5) Jaká je podle Vás nejvhodnější prevence před úpadkem?

- Controlling (koordináční koncept, který se zabývá vnitřní situací podniku, jeho koncepcí a financemi a vztahy s věřiteli a konkurencí)
- Důsledné dodržování aspektu „péče řádného hospodáře“
- Bonita (platební schopnost) zákazníka, jako prevence druhotné platební neschopnosti
- Vlastní odpověď

6) Bodové ohodnocení Controllingu (1 bod – nejhorší, 10 bodů nejlepší):

7) Bodové ohodnocení „Péče řádného hospodáře“ (1 bod – nejhorší, 10 bodů nejlepší):

8) Bodové ohodnocení Bonita zákazníka (1 bod – nejhorší, 10 bodů nejlepší):

9)Jsem:

- Žena
- Muž

10)Ekonomické postavení:

- Student
- Zaměstnanec
- V domácnosti
- Podnikatel

11) Nejvyšší dosažené vzdělání:

- Základní škola
- Střední škola bez maturity
- Střední škola s maturitou
- Vysoká škola